

1770

LEOPOLD.

de Alic.

DISSERTATIO INAVGVRALIS
MEDICA
De

ALCE,

Magnô illô Septentrionis Animali,

Ejusque

VIRTVTIBVS,

Quam

PRÆSIDE

SVPREMO NVMINE,

Indultu Gratiosissimæ Facultatis

MEDICÆ,

In

Celeberrima, & Perantiqua Rauraco-Helvetiorum

VNIVERSITATE,

PRO

Summis in ARTE MEDICA Honoribus,

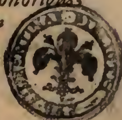
& Privilegiis Doctoralibus, more Majorum

ritè consequendis,

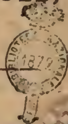
Die III. Junij Anni M. D. CC.

Locô horisque solitis

Publico Eruditorum examini submittit

IOHANNES FRIDERICUS LEOPOLD,
Lubecensis.

BASILEÆ, Typis JACOBI BERTSCHII.

VIRO

Magnifico, Amplissimo, Prudentissimo, & Consultissimo,

DN. IOHANNI RITTERO, J.V.L. Comit. Pal. Cæsareo, & in Libera Sacr. Rom. Imper. Lubecensium Republica Consuli Primario Gravissimo, Genitori Genitricis suæ Honoratiss.

Vt &

VIRO

Nobilissimo, Amplissimo, Excellentissimo, atq; Consultissimo,

DN. ACHILLI DANIELI LEOPOLD, J.V.D. Celeberrimo, Parenti suo Venerando:

Hanc

Inauguralem Dissertationem

ex

devota mente consecrat

AVCTOR.

PRÆFATIO.

Mmensas inter atq; innumerabiles istas ærumnas, quibus hodiernus sacræ Medicinæ status turbatur, primas sanè tenet perversa illa Opinio, quâ ejus cultores seducti, semper exotica indigenis præferunt. Probant hoc pro detegendis novis plantis atq; animalibus suscepta itinera. Docent idem varia atq; vasta volumina, exoticorum descriptionibus ac elogiis referta. Confirmat deniq; omnium firmißimè quotidiana experientia, cùm tam in Pharmacopœorum thecis, quàm in Medicorum formulis exotica primum, indigena verò ultimum locum occupare, imò interdum ex Pharmacorum ordine & Medicorum mente penitus fermè proscripta videamus. Neglecta enim & abscondita quasi jacent ea, quæ patria profert tellus, atq; ex Philiatrorum usu prorsus sunt exclusa, utpote existimantium, nullum tempus inutiliùs consumi, quàm quod indagandæ plantarum, animalium, ac mineralium, in patriâ occurrentium, indoli impenditur. Cùm tamen provida rerum mater Natura cuivis Regioni medicamenta, morbis in eâ vel frequentibus vel endemiis contraria, abundè suppeditet, imò in porrigendis specificis quandoq; luxurietur. Sic Larices horrendorum alpium incolis, & plurimis casibus subjectis optimum balsamum vulnerarium in terebinthinâ suâ largiuntur. In Comitatu Tyrolensi, & Vallesiâ Helveticâ cernimus quidem multis in locis omnes fermè homines strumosos, ex aquarum mineralium potu tales evadentes, ve-

verùm & ibi quoq; deprehendimus fontes morbum hunc optimè curantes. Et Nasturtium, Cochlearia, Trifolium & acetosum & fibrinum, aliaq; plantæ antiscorbuticæ nullibi frequentiùs progerminant, quàm in maritimis regionibus, quarum incolæ Scorbuto præ cæteris vexantur. Quæ dum paulò attentiùs nobiscum reputavimus, & de Themate quodam Inaugurali eligendo fuimus solliciti, nullam materiam proposito nostro magis arridentem, quàm præsentem de Alce, invenire potuimus. Nam maximum est, ut multa paucis complectar, animalium quadrupedum gelidi, quem inhabitamus, Septentrionis, magnusq; ex ipso in Medicinâ exspectandus usus. Integrum autem de hoc Animali absolutumq; opus Tibi B. L. haud pollicemur, cum neq; sufficienti ingenii acumine, atq; debitorum requisitorum apparatu simus instructi, neq; instituti nostri ratio hoc permittat; quippe qui ex Superiorum mandato specimen saltem quoddam, pro summis in Medicinâ honoribus more Majorum impetrandis, consignare, illudq; publicè ventilandum exhibere nobis proposuimus. Interim illuminet Divinum Numen mentis nostræ caliginem, quò præsens labor in Nominis sui gloriam, proximiq; salutem ac emolumentum vergat. Abs te verò B. L. studiosè petimus, ut pauca hæc foliola æquô animô perlegere, & si quæ forsan in tractatione desiderari queant, mediocribus ingenii viribus condonare, conatusq; nostros in meliorem partem interpretari, errores etiam, quotquot eorum occurrent, æquâ lance perpendere, & humaniter corrigere ne graveris.

TRACTATIO IPSA.

THES. I.

SUpervacaneam quidem ac inutilem prorsùs operam nonnulli appellitant, verborum extricationibus atque enodationibus immorari; nimirùm aures tantùm inani verborum sonitu, non mentem, satiantem. Ast cùm certum sit, nomina non solùm signa, quæ diversa subjecta à se invicem distinguant, sed etiam certos quasi characteres existere, qui nos in certiorem rerum cognitionem deducant, variosque ambiguitatum plexus, quibus sæpiùs irretitæ sunt, solvant: non inutile fore duximus, si de ALCE pauculis hisce pagellis hâc vice acturi, genuinum ejus nominis ortum atque sensum historiæ ipsi præmiserimus. Quod itaque *vocem* Alcis attinet, plurimi eam græcanicam esse volunt, originem ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, quod fortitudinem, auxilium & remedium denotat, non sine ratione derivantes; quippe quòd hoc animal præter insigne, quô præditum est, robur, de partibus suis, ut infra dicendum erit, medicamina atque auxilia ægrotantibus concedat. *Latinis* vocatur Alce vel Alces: *Germanicè* Elend / Ellend / aut cum aspiratione Hellend / vel enim, ut vult Frantzius *Histor. Animal. c.* 10. quia edit vocem, ab ipso auditam, admodùm flebilem & adeò miserabilem, ut, si non conspiciatur, infantis ejulatum mentiatur; vel ob miserum statum, dum sæpiùs Epilepsiâ correptum, omnibusque sensibus orbatum creditur: vel etiam ob nimiam timiditatem, quodque ex conspectu tantùm proprii sanguinis mortem oppetat. *Galli* nominant la grande Beste; *Scotiq;* Gallos imitantes the great Beast. Conspirantes item *Itali* Magno Animali. Ab *Anglis* Elk, *Danis* Elsdieur, & à *Svecis, Norvvegis, Finlandis, Lappombusq;* Ælg, Elg, Elgar, Rajo, Wormio, Schäffero atque Olao Magno testibus, appellatur. *Curoni* Alcem voce Bredhis, quod robustum, pingue & procerum in istâ linguâ significat, autore *Disp. Philosoph. de Alce*, exprimunt. *Polon*, referente Gesnero, qui ab in-

 dige-

digena accepisse asserit, feram hanc Pouvod dicunt: & ab *Illyriis, Lithuanis atq; Moscovitis* Loss & Lozzi, Herbersteinio & Schäfferô confirmantibus, nuncupatur. His recensitis appellationibus coronidis locô varia adhuc, & ex attributis desumpta, addimus nomina, quibus hæc fera ab Autoribus aliquot fuit insignita, dum alii eam *Animal Magnum*, vel *Magnam Bestiam* ob insignem corporis molem, alii ob aliqualem pilorum in colore cum asininis convenientiam, & aurium nimiùm propendentium longitudinem, cum Olao Magno *Onagrum s. Asinum sylvestrem*, alii denique, quamvis malè, *Bisontem Plinii*, & *Tarandum* cognominârunt.

§. II.

Ne ergò & nos in eundem incidamus errorem, notari volumus, quod hìc Alcis titulô haud complectamur feram Novi Orbis, eôdem nomine ornatam, quæ ungulas trifariam divisas, & crinium loco gibbum, ab humeris ad frontem usque protensum habere, eôque quasi cornu inter vepres ac ramos uti, quò sibi viam paret; interdiu quiescere, nocte errare, à Simone Majolô, *Dier. Canicular. Tom. I. Colloqu. 7. p. m.* 104. traditur, & à nostro animali, ut mox patebit, prorsùs est aliena. Multo minùs sub Alcis nomine intelligimus *Alcidam*, fabulosam illam, & Poëtis olim notissimam feram, de quâ Diodorus Siculus *lib. 4. rerum antiquarum p. m. 93*, inquit: "Minervam ferunt Alcidam peremisse, feram stupendam, ex terrâ natam, & antea, ut quæ naturâ plurimum ignis ex ore evomeret, insuperabilem pugnâ. Ea primùm in Phrygia apparuit, regionem quandam comburens, quæ hucusque exusta Phrygia dicta est. Deinde ad montem Taurum descendens, sylvas continuas usque ad Indos incendiô vastavit. Postmodùm per mare in Phœniciam reversa, sylvas Libani incendit, perque Ægyptum in Lybiam profecta, ad loca pervenit occidua. Postremò, sylvis circa Ceraunia destructis, omnique incensâ patriâ, cùm homines partim flammâ absumpti essent, partim timore patriam relinquentes ad remotiora diffugerent loca, Minervam ferunt, tùm sapientiâ tùm fortitudine ac viribus

ribus fretam, eam feram necâsse, pellem pectori circumdedisse, tùm vestitûs tutelæque corporis gratiâ, tùm ad virtutis partæque gloriæ memoriam ostendendam. At verò Alcidæ Mater Terra commota, Deorum hostes gigantes peperit." Sed mittamus fabulas! eas ad Poëtarum scholas ablegando; & nos ad veram Feræ nostræ historiam convertamus.

§. III.

Evolvientibus igitur pro adipiscenda certiori Alcis notitiâ Veterum Scriptorum monumenta, primus omnium, qui hujus animalis mentionem fecerunt, sese nobis offeret Pausanias, *in Bœoticis* ita differens: "Alce nominata fera specie inter cervum & camelum est: nascitur apud Celtas, explorari, investigarique ab hominibus animalium sola non potest, sed obiter aliquando, dum alias feras venantur, hæc etiam incidit. Sagacissimam esse ajunt, & hominis odore per longinquum intervallum perceptô in foveas & profundissimas specus sese abdere. Venatores montem vel campum ad mille stadia circumdant, & contractô subinde ambitu, nisi intra illum fera delitescat, non aliâ ratione eam capere possunt." Hunc servatô ætatis ordine excipiunt Julius Cæsar, atque cum Plinio Solinus, quorum alter *Libro VI. de Bellô Gallicô p. m.* 247. de animalibus Hercyniæ sylvæ agens in hæc erumpit verba: "Sunt item (in hac sylvâ) quæ appellantur Alces. Harum est consimilis capreis figura & varietas pellium; sed magnitudine paulò antecedunt, mutilæque sunt cornibus, & crura sine nodis articulisque habent, neque quietis causâ procumbunt; neque si quô afflictæ casu conciderunt, erigere sese aut sublevare possunt. His sunt arbores pro cubilibus. Ad eas se applicant, atque ita paullum modo reclinatæ quietem capiunt: quarum ex vestigiis quum est animadversum à Venatoribus, quò sese recipere consueverint, omnes eô locô, aut è radicibus subruunt, aut accidunt arbores tantùm, ut summa species earum stantium relinquatur. Huc quum se ex consuetudine reclinaverint, infirmas arbores pondere affligunt, atque unà ipsæ concidunt." Alter vero *Lib.* VIII. *Histor. Nat. p. m.* 501. de Alce sic fatur: "Septen-

" ptentrio fert & equorum greges ferorum, ficut afinorum A-
" fia & Africa: præterea Alcem, ni proceritas aurium & cervi-
" cis diftinguat, jumento fimilem." Cui affentit Solinus, quando *Polyhift. c.* 20. dicit: " Eft & Alces mulis comparanda, adeò
" propensò labrò fuperiore, ut nifi recedens in pofteriora ve-
" ftigia nequeat.

§. IV.

Mira hæc Autorum in depingendò unicò hoc animali varietas, dum alius illud ad Jumentorum gregem, alius ob pellem variegatam ad Capreas refert, alius medium quid inter Cervum & Camelum cenfet, alius ipfi cornua affignat, alius verò illi denegat, anfam dedit quibusdam dubitandi, num Veterum Alce idem fit Animal, quod hodienùm fub eodem nomine populis Septentrionalibus notum eft? quippe cùm autopfia ipfa enarratis defcriptionibus, & inprimis Cæfarianæ maximè contrarietur. Sed nec defunt, qui Veterum effata cum Modernorum relationibus conciliare nituntur; dicentes, Cæfaris verba de varietate pellium Alcinarum non abfolutè, & acfi femper variæ fint, fed refpectivò fenfu effe accipienda, cùm ex patriis fcriptoribus conftet, hoc animal pro diversà anni mutatione pilos quoque, Damarum ad inftar, mutare. Neque cornuum vel præfentiam vel abfentiam aliquam indicare differentiam, quoniam Alce, quam Cæfar nobis cornubus denudatam fiftit, prò fæmellà, Alces v. Paufaniæ vifa pro mare haberi queat. Concedimus quidem ipfis propofitam combinationem, quando autem Alcem Cæfareanam, fuffraginum flexu carentem, cum Alce Mofcoviticà, juncturis crurum atque flexuris itidem deftitutà, comparare volunt, hâc vice, ob defectum Autorum, hoc affertum probantium, ipforum fententiæ fubfcribere veremur: quin potiùs cum Dodonæò firmiter nobis perfuademus, Alcem Cæfaris minimè illud Magnum Animal Septentrrionale, Elend vulgò dictum, exiftere, fed ad Machlin l. Achlin Plinii, & Solini feram innominatam, è Scandinaviæ Infulà miffam, ob actionum fimilitudinem effe referendam. De reliquo non mirum, Scriptores prifcos ita à fe invicem difcrepare, cùm Animal hoc rari-

rarissimè, & non nisi in Festis atque Ludis secularibus ad amphitheatralem pompam augendam, ipsis obvenerit, uti hoc confirmat Julius Capitolinus *de Gordiano Sen. Imperatore* sic scribens: "Extat sylva ejus memorabilis, quæ picta est in domo rostratâ Cn: Pompeji, quæ ipsius & patris ejus & proavi fuit; quam Philippi temporibus vester fiscus invasit. In quâ picturâ etiam nunc continentur Cervi palmati ducenti mixtis Britannis: Equi feri xxx. Oves feræ C. Alces X. Tauri Cypriaci C. Struthiones Mauri miniati ccc. Onagri xxx. Apri CL. Ibices CC. Damæ CC." Et in vitâ Gordiani III. "Fuerunt sub Gordiano Romæ Elephanti xxx. & II. quorum ipse XII. miserat, Alexander x. Alces x. Tigres x. Leones mansueti Lx. Leopardi mansueti xxx. Belbi (i. e. Hyænæ) x. gladiatorum Fiscalium paria mille; Hippopotamus & Rhinoceros unus; Archoleontes x. Camelopardali x. Onagri xx. Equi feri xL. & cætera animalia innumera & diversa: quæ omnia Philippus ludis sæcularibus vel dedit vel occidit."

§. V.

Nos igitur cum Recentioribus, & quibus frequentior hujus animalis concessa fuit inspectio, dicimus, esse *Quadrupes ruminans bisulcum, cornubus deciduis, staturâ suâ ad cervum proximè accedens, præter quòd eum corporis mole antecellat, & quarundam partium speciali conformatione ab ipso differat.* Secuti sumus hac in parte Clariss. Rajum in *Synopsi animal. quadruped. & Serpent. gener.* qui animalia in certas suas classes redigendô, Alcen ob annuam cornuum solidorum atque ramosorum decidentiam, tanquam præcipuam notam characteristicam, ad Cervinum genus retulit. *Ruminans* autem appellamus, quoniam organis ad Ruminationem requisitis à Naturâ est donatum: *Ore*, videlizet, dentibus primoribus in superiori maxilla destitutô: deinde *gulâ* seu *Oesophago* è duobus musculis oppositis, quorum alter cibum ad ventrem depellit, alter verò eâdem viâ pabulum in os, ad ruminationem perficiendam, repellit, constante: & tandem *quatuor ventriculis*, quorum *primus*, *κοιλία μεγάλη* s. magnus venter dictus, cibum leviter commansum excipit, eundem aliquandiu retinet, &

deinde maceratione emollitum eructat, ut in os postea ad masticandum probè retrudatur. *Secundus*, qui à similitudine ex favorum cellulis, quas internâ suâ superficie aliquatenus repræsentat, desumptâ κεκρύφαλος seu Reticulum nominatur: ut & *Tertius*, græcis ἐχῖνος, Latinis Centipellio, & Germanis ob multiplicem membranarum inæqualium plicatarumque numerum Mannigfalt nuncupatus, ad conterenda lævigandaque assumpta contexti videntur. Qui succedit *quartus* & ἤνυστρον, Abomasus atque Asellus vocatur, fermentum quoddam acidum præparat, cujus ope, ut & plagularum, quibus internè distinctus est, plurimarum motu cibum ulterius perfici, credere fas est. Plura qui de recensitorum quatuor ventriculorum structurâ, & eorum officiô scire desiderat, consulat Celeberr. Peyerum in aureo de *Ruminantibus atque Ruminatione* tractatu eruditissimè atque prolixè differentem. Associamus Ruminanti *bisulcum*, pro taxando errore Autorum, qui Alcen ob ipsi affictam ungulam haud divisam inter quadrupeda solipeda f. Solidungula numerârunt. Quod denique vastâ corporis magnitudine Alce Cervos vincat, patet ex collecta partium proportione, in ejusmodi Animali occisô à Gôbelio Seniore institutâ, & à filio in *Epistolâ de Alce* sequentibus notata verbis: "Pectoris latitudo habuit XXII. uncias, aurium longitudo XI. earundem latitudo IX. à pectore ad genua erant etiam XXII. unciæ, capitis longitudo XXVI. pollicum: circa crura posteriora altitudo LXXXII. pollicum fuit, quæ sex Romanos pedes explent, nam mensurantis pollex unciam, quarum XII. pedem Romanum faciunt repræsentabat. Jam si trunco corporis altitudo colli & capitis adjiciatur, octenos pedes, & cum cornubus novenos ferè superare videbatur." Quod assertô Wormianô corroboratur, quando in *Musæi sui descriptione p. 336.* testatur, Alcen magnitudine & proceritate Equum superare, imò in Norvvegiâ tantam observatam fuisse, ut sub ventre ejus quis stare valeret; quamvis ordinariò crassitie, altitudine & proceritate equum Turcicum accedat.

§. VI. His

§. VI.

Hisque præmissis agedum Alcen nostram secundum singulas corporis sui partes aliquantò penitius consideremus, ut eò clariùs elucescat, quibus cum Cervo conveniat, & quibus ab ipso existat discriminatum. Quò autem eò meliore hoc fiat ordine, à capite tanquam editiori loco capiemus initium, ad reliqua semper inferiora usque ad calcem, naturæ ductum sequendo progressuri. *Caput* itaque tàm in masculino, quàm in fœmineo sexu magnum est, & cervino oblongius, figurâ & colore mulino respondens, adeoque minus decorô aspectu. *Nares* patulæ sunt & amplæ, imò quandoque tantæ capacitatis, ut integros pugnos in foramina absque ulla violentia immittere liceat. *Aures* in utroque capitis latere pendulæ atque laxæ longitudine novem, & quatuor unciarum latitudine asininas repræsentant. *Labrum* superius inferiori non solùm crassius est, sed etiam propendendô illud obtegit, non tamen tantæ existit molis, ut animali opus sit, inter pascendum retrogradi, ne illud dentibus inseratur. *Os* magnum est, & in eâ Alce, quæ spectante Gōbelio Seniore cæsa fuit, decem uncias f. pollices continebat. In parte anteriore inferioris maxillæ octo visuntur *dentes* in semicirculum dispositi, qui ita acuti sunt; ut mediantibus ipsis Alce cortices arborum commodè derodere valeat. Suprà nullos habet inferioribus antrorsum è regione oppositos: sed mox post intervallum octo digitorum in superiore & inferiore mandibula sex sunt molares duplicati, ut in bobus, ad ruminationem comparati. *Linguam* habet bovinæ similem, nimirum acuminatæ scabritiei, ad detinendum pabulum ne excidat, atque ad protegendas papillas nerveas, quæ gustûs organum, ab inclementiâ & obtritu rudioris alimenti. Nec hamata tantùm lingua, sed pluribus asperum præterea *palatum*, ac interna malarum capedo omnis echinata incurvis horret apicibus. De quâ oris atque palati figurâ, ut & dentium in Ruminantibus situ audiamus elegantissimam Peyeri observationem *l. c. p.* 173. his expressam verbis: "In situ hoc præcipuè notandum, maxillares dentes magnô esse intervallô ab incisivis remotos: ubi neutrâ oris parte quicquam eminet, sed quædam observatur maxilla-

 rum

" rum coarctatio, ut buccarum operâ & linguæ illic se inter
" maxillas immittentium urgeatur cibus ad fauces. Quo qui-
" dem convenientissimo retinendi adminiculò simul providè
" cavetur, ne excidant bòli ruminatione. Quippe advertenti
" animum,ac ad singula paululum attento pecoribus buccas in-
" ter ruminandum tantisper constringi subolet, dum fractò im-
" petu boli sistantur in ore." Hæc Peyerus.

§. VII.

Reliqua corporis dispositio hæc est: *Pectus* validum & cum *humeris* amplum sese extendit in corpus ipsum, non quidem adeò longum, attamen satis robustum, quod in *caudam* admodum brevem, nec ultrà duos pollices longam desinit; & versus coxas posticas ita coarctatur, ut pectoris pars antica promptius visui occurrat. Truncum, columnarum ad instar, quatuor sat longa, cervinisque altiora & robustiora sustentant *crura*, articulis atque flexuris distincta, ut Alces quietis causâ procumbere, seseque iterum absque ulla difficultate erigere queat, & illi valdè errent, qui eam standò vel arboribus se applicandò somnum capere, cum Cæsare hactenùs crediderunt: quamvis non negandum, articulationes genuum crassis atque durissimis ligamentis esse constrictas, quæ tamen eorum flexuram, uti Veteres maluerunt, non impediunt, sed efficiunt potiùs, ut non tantùm supra lubricam glaciem currens, pedibus haud elabatur, sed calcitrandò quoque insequentes canes majori ictûs vehementiâ possit repellere. *Ungulæ* existunt bifidæ, ut cervorum, ipsis tamen longiores, acuminatæ & magis divisæ, quò fit, ut sese aliquantùm explanare, atque firmius fulcimentum innitenti corporis moli præbere valeant. Totum animalis corpus plerumque *pilis* tegitur atrorubentibus, qui versus ventrem & crura albescunt. Aliæ Alces habent maculas sub ventre, & in coxis subalbescentes; aliæ verò non: ideoque non unus ac idem color in omnibus, licet tergoribus nunquam sint discolores. *Pili* speciatim considerati digitum longi, & instar setæ porcinæ crassi sunt, in inferiori parte, quâ corio appropinquant, canescentes ut muscus arborum. Versus extremum sensim attenuati in acumen de-

desinunt, & ad basin quoque velut in manubrium coangustantur; molliores scilicet & flexibiliores hâc parte facti, ut in cutem procumberent, qui aliàs, rigidi & duri cum sint, erecti starent.

§. VIII.

Maribus paulò post supercilia protuberant *Cornua*, quæ dum tenella adhuc atque cartilaginosa sunt, molli & lanuginosâ cute ceu cortice, quæ ipsis, incrementô maximè indigentibus, pro arcendo noxio frigore inservit, tamdiù investiuntur, donec ossa debitam consecuta fuerint duritiem. Ab initio, ubi enascuntur, ad tres vel quatuor digitos rotunda sunt, deinceps alæ instar ad utrùmque latus dorsum versus sese expandunt, & crassitiem interdum duorum transversorum digitorum acquirunt, mucronibus aliquot in ambitu ceu digitis extantibus. Cervinis, si ramorum spectas multitudinem, sunt minora; si verò eorum latitudinem, alcina cervinis longè præferes. Duorum enim palmorum ferè latitudinem communiter excedunt, longitudinem autem duorum pedûm vix æquant. Rami cornuum pali appellari solent, qui quò sunt latiores & grandiores eò majori in pretio sunt, atque tanti fiunt, ut sint anathemata ac ornamenta splendidorum palatiorum, pro candelabris multiplicibus affigendis. Nec minùs æstimium eorum adauget cuspidum numerus, sicuti Göbelius cornua Alcina 17. & 18. cuspidibus præmunita inter rarissima à se visa recenset; quibus non immeritò tanquàm adhuc rarius adjungimus, quod in Arce Electorali Regiomontanâ asservatur & viginti cuspidibus superbit. "Ampla sunt (loquor cum Göbelio) sæpènumerò, ac tantò intervallô disjuncta, ut spatium duobus conjunctim insedendi concedant, & largiantur, quod sub Illustrissimo Principe (Prussiæ) Alberto observatum fuit, sicut etiam in Uris simile accidisse meminit Parens, ut Albertus & Guilhelmus Princeps, fratres, inter cornua Uri sederint." Hoc ramosum & onerosum capitis sui ornamentum Alce quotanis mense Februario & Martio deponit; quo tempore ingentem sub cornubus sentit pruritum, hincque ea frequenter ad arbores allidit, ac

caput tamdiu atterit, donec ſe à moleſto ſuo onere liberatam arbitratur. Sed nunquam otioſa Natura atque de amiſſo decore redintegrandô ſollicita, hunc defectum mox reſarcit, atque novis cornubus circa advenientem Auguſti menſem Alcinum caput denuò exornat.

§. IX.

Fœmineus ſexus ordinariè cornubus caret, etiamſi impoſſibile non ſit, quod etiam Actæonio ornatu capita earum poſſint condecorari; ſicuti hoc Cervæ accidiſſe, ipſimet in Muſæô Tigurinô obſervavimus, ubi inter alia rariora, quibus refertiſſimum eſt, cranium Cervæ cornutę oſtenditur, quæ per aliquot annos in foſsâ, mæniâ iſtius urbis cingente, tanquam in vivario, cum multis aliis cervis fuit ſuſtentata, & poſtmodum à Cl. Dn. Doct. JOH. JACOBO SCHEUCHZERO, Phyſicæ atque Anatomices Peritiſſimo Virô, anatomicè fuit demembrata. Cornu autem ipſum unicum eſt, & ex cranii parte ſiniſtrâ ad ſuturæ coronalis cum oſſe temporis juncturam ſpithamæ longitudine verſus poſteriora profectum; ita tamen, ut in duorum transverſorum digitorum altitudine undique exiſtat politum, quod verò reliquum eſt, & altitudinem quatuor ejusmodi digitorum attingit, unà cum majori craſſitie rugoſum ac aſperrimum evadat. Atque hæc de externa Alcis facie, & configuratione partium absque ſectione viſui occurentium adduxiſſe ſufficiant.

§. X.

De internâ ejus ſtructurâ, atque iis, quæ adhibitô cultrô anatomicô in conſpectum veniunt, ne veſtigium quidem apud Autores invenimus, ſi excipias ea, quæ Pariſienſes, occaſione Alcis fæmellæ ab ipſis diſſectæ, in libro, ſub titulô: *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire des Animaux Pariſiis an.* 1671. *fol. reg.* editô, annotârunt. Quæ licet pro Regiô tali opere exornandô, & animalis hujus in iſtô Regnô raritate ſat brevia, manca, atque ſterilia ſint: intermittere tamen non potuimus, quin, cùm liber hicce ob exemplarium paucitatem nonniſi in Magnatum manibus verſetur, mutatis tantùm verbis ob-

ſer-

servatorum seriem B. L. hic proponeremus. PARTES (inquiunt autem) INTERNÆ sive viscera (Alcis) aliquam convenientiam cum bovinis habebant, præsertim quod *quatuor* concernit *ventriculos & intestina*. Nihilominus hoc ipsis erat peculiare, quod *primus* & maximus VENTRICULUS ex parte membranæ, vasis quamplurimis conspersæ, & Epiploi vices sustinenti, tanquam sacculo esset, inclusus; atque loco glandularum & pinguedinis, quæ ordinariè in hoc viscere visuntur, versùs supremam sui partem vesicas aëre repletas castanearum magnitudine gereret. Inter INTESTINA, quæ quadraginta octo pedum longitudinem attingebant, apparebat *Cæcum*, tredecim pollices longum, quinque verò latum, & appendice destitutum; de reliquo figurâ suâ Cæcum hominis intestinum æmulans. HEPAR parvum unius pedis longitudinem cum latitudine septem pollicum non excedebat; continuum insuper & absque lobis sine ullo vestigio fissuræ, quæ aliàs ad cartilaginem Xiphoidem conspicitur. Tàm firmiter ad hæc annatum erat Diaphragmati, ut in parte convexâ quicquam absque ejus ruptura separare, impossibile esset. VESICULA FELLEA planè carebat, & totum usque ad interiora sui Parenchymatis lividô atque gryseô tinctum erat colore. LIEN itidem valdè erat exiguum & in sex pollicum latitudine vix octo pollicum longitudinem superabat. Substantia horum duorum viscerum maximè æqualis & homogenea videbatur: RENES verò in superficie suâ externâ duobus diversis coloribus erant signati, qui talem asperitatem, qualem in coriô, Chagrin dictô, observamus, oculis offerebant, quamvis admotis manibus nullam scabritiem vel inæqualitatem deprehendere liceret. Lumbis non per duplicaturam Peritonæi, sed saltem mediantibus propriis vasis adhærebant. PULMO sese in septem distribuebat lobos, quorum unus in mediô cavitatis Mediastini, tres verò in utroque latere cernebantur, ita tamen ut inferiorum loborum quilibet superioribus majus expleret spatium. COR septem pollices longum & quinque latum valdè erat acuminatum vel mucronatum, & à basi usque ad apicem instructum eminentiâ, cochleæ in modum obliquè tortâ, quæ ita septo cordis

respon-

reſpondebat, ut pro duplicaturâ partium externarum ventriculi dextri ſuper ſiniſtrum ſit cenſenda. Et hæc eminentia, quæ vix in aliorum animalium cordibus dignoſci poteſt, in hâc ferâ ſeſe inſuetâ magnitudine conſpiciendam præbebat. Septum & reliqua cordis, quæ dextrum ambiunt Ventriculum, craſſitiem pollicis habebant. Annuli autem aſperæ arteriæ erant imperfecti. CEREBRUM unà cum CEREBELLO quatuor tantùm pollicum longitudinem adæquabant, duosque pollices cum dimidio erant lata. Subſtantia utriuſque non erat diverſa, ſed ubique niveæ albedinis, ſatiſque compacta, non obſtante putredine incipiente; quæ indicabant, ea integræ exiſtere ſanitatis in hoc Animali, quod aliàs morbis iſtis, quorum ſedes eſt in Cerebro, obnoxium perhibetur, cujusque cerebrum juxta Cardanum frigidius, humidius, & magis pituitâ repletum eſt, quàm omnium cæterorum Animalium. GLANDULA PINEALIS erat ſingularis magnitudinis, nimirum tres lineas longa, ſimilis iſti, quam in Dromedario invenimus, (avellanæ minori magnitudin erespondebat, ex glandulis tribus, foveam in medio relinquentibus, compoſita) exceptâ ejus figurâ, quæ in Alce ordinariè conica eſt, in Dromedario autem trifolii formam exhibebat. APOPHYSIUM MAMMILLARIUM, quæ pro odoratûs organo vulgò habentur, diameter in hoc animali quatuor erat linearum, & ita hi Proceſſus majores, quàm in aliis animalibus, quæ hactenus cultro anatomico ſubjecimus. GLANDULA LACHRYMALIS habebat longitudinem unius pollicis cum dimidio, & latitudinem ſeptem linearum. Circa labrum ſuperius duo magni atque robuſti erant muſculi, ad ſuſtinendum prominens labium deſtinati. Hactenus Pariſienſes.

§. XI.

Natalem Alcis noſtræ locum unanimi conſenſu tàm Veteres, quàm Recentiores Zoographi conſtituunt Plagam Septentrionalem. Hæc verò cùm quamplurimas ſub ſuo ambitu contineat regiones, non è re erit, eas ſpecialiter percurre-

currere. Olaus Magnus, ut à longissimè dissitis incipiamus, Alcen extimis Regni Sueciæ terminis assignat, quando *Hist. Sept. lib. XVIII. c.* 1. ait, *Alces sunt ab Aquilone, ubi vulgariter Elg vel Elgar appellantur*; à quô Cardanus etiam non multum abludit, *lib.* 10. *Subtilit. sub Boreali polo animal cervo simile, carneam habens promuscidem* (quæ de Alce sunt intelligenda) *nasci*, affirmans. De Lapponia inquit Schefferus *Hist. Lapponiæ c.* 29. *Alces parvô numerô Lapponia nutrit, magis aliunde accipit, præcipuè ex Lithuaniâ*; & aliô locô ex Olao Petri *de Alce* recitat, *Alces in Laplandiæ australi duntaxat parte versari*; *& ex Carelia (Ducatu Albæ Russiæ s. Moscoviæ) bis in anno in maximâ copiâ per fluvium Nivæ transire, dum Vere catervatim in Careliam tendunt, & Autumnô rursus remeant in Russiam.* Alit & Polonia Alces, & in Sueciâ haud parvo inveniuntur numerô: Nullibi tamen frequentiùs quàm in Ducatu Borussiæ occurrunt, ubi non solùm ab animalibus rapacibus, quæ eas in vastissimis aliarum regionum desertis invadunt, & hominum nimiis insidiis, ob restrictam venandi licentiam, existunt securæ; sed etiam hyberno tempore, tanquam sub temperatiore climate, sufficiens reperiunt pabulum, quod alibi summa frigoris inclementia deperdit, ut hinc non immeritò Borussiam Alcis patriam nominaverimus. Meminit quoque Lucas de Linda *in descriptione Orbis Libro XII. p.* 1117. de Moribus ferorum hominum in nova Frantzia, & ibi Alces generari, dum ex Autore quodam ignoto, Escabor dicto, sequentia refert; "Qui „ circa Quebecus degunt, à mense Septembri in Octobrem us- „ que mensem, piscationibus anguillarum, se pro more recepto „ exercent. Has anguillas in usum hyemis duratas servant. „ Anguillis consumptis, Alces aliasve venantur feras, in qua- „ rum penuriâ aliquot dierum jejuni famelici esse solent." An „ verò cum Alce nostra conveniant, ex solo nomine absque aliis circumstantiis & descriptionibus, ab Autore omissis, hariolari non licet.

§. XII.

Amat Alces umbrosa & uliginosa loca, quercubus atque fagis obsita, tàm voluptatis, quàm sapidi ipsi & copiosè il-

sè il-

sè illuc provenientis nutrimenti gratiâ. Carpit enim herbas virides, & delectatur corticibus arborum: ac ingesta post primam coctionem, uti boves ac cervi, ruminat. Decerpit gramen procedens, non retrocedens, ut falsa erat antiquorum opinio, ope dentium anteriorum inferioris maxillæ, quam inter edendum bovis ad instar hinc inde movet, & linguæ. A graminibus pervenit ad arbores; earum cortices ab imô sursum capræ instar abradens. Arbores sublimiores, quasque faucibus attingere nequit, gutture comprimit, paulatimque ad terram declinat, aut adaptato collô deflectit, donec pede cacumina earum prehendat; quæ tantisper retinet, quoad se foliis exsaturavit, postmodum ea remittit ac resilire patitur. Arbores autem, quarum corticibus vel potiùs muscis illis adnascentibus quàm maximè vescitur, ex plurimorum observationibus sunt *Alnus, Betula*, & *Populus Lybica*, seu *Tremula* ob foliorum tenuissimis pediculis appensorum continuum motum dicta. Ad *Salices*, quarum variæ numerantur species, quandoque vicissitudinis ergo procedit. E Graminum amplissimâ classe præprimis sibi eligit *Gramen Dactylon esculentum*, Germanis Mann-graß vel Schwaden nuncupatum, de quo Casp. Bauhinus *in Theatr. Botanic. lib.* I. *p.* 119. ita: "Gramen hoc radice est fibrosiore, candidâ, in transversum porrectâ, ex qua culmi cubitales & nonnunquam altiores, crebrò geniculati, per maturitatem subrubentes, assurgunt: circa quos folia oblonga, Gramini similia, prioribus latiora, viridia, & ea parte, quâ culmos ambiunt, villosa: paniculâ est viridi, per maturitatem nigricante, quæ in plures, septem, octo, & novem veluti spicas longas, sæpè uncias sex superantes, & pertenues, dividitur: semen, ab una tantum parte utriculis inclusum, oblongum, compressum, Miliô Panicôque minus, quod à glumis ac utriculis repurgatum candidum est, Oryzæ ferè modo."

§. XIII.

Silentii involucrô minimè hìc obtegi meretur singularis iste, quem in Alimentorum sibi proficuorum comparatione

ratione Alce adhibet, delectus. Etenim, postquàm sese foliis graminum atque herbarum, in paludosis & humidis istis locis, quæ Alces securitatis causa frequentat, ubertim provenientium saturavit, statim se convertit ad arbores, & vel earum cortices, vel iis inhærentes muscos, quales sunt Muscus capillaceus longissimus, Usnea officinarum, & Muscus crustæ modo arboribus adnascens C. B. utpote naturâ siccissimos, devorat: atque ita, humida siccis combinandô, præternaturalem liquorum tum fluiditatem tum consistentiam avertit, salutique suæ ex innato Naturæ instinctu quàm optimè prospicit. Singularem itidem hujus animalis astutiam arguit, si vera sunt, quæ Olaus Wormius *l. c.* de ipso narrat, quod si nempe hyemali tempore, & terrâ nivibus tectâ, plures Alces simul ambulent, ita progrediantur, ut una præcedat, reliquæ sequantur, eadem legentes vestigia, ita, ut unius saltem vestigia quis se videre existimet, nec numerus earum ex vestigiis cognosci valeat; quicquid etiam regeret Gõbelius *d. l.* velut evidens simplicitatis imò stoliditatis signum proferens, quod viderit pullum ante foramen fornacis stantem tamdiu ignis calorem excipere, usque dum ab igne ambustus exspiraverit; præsertim cùm sibi ipsi eodem in loco contradicat, quando Alcem tanquam animal providum & fallax persecutores suos ita circumducere & illudere confitetur, ut à venatione stomachantes desistere cogantur. Neque pro certissimo timiditatis (cum plerisque Autoribus Veteribus) indicio accipiendum est, quod utplurimùm gregatim, rarò solitaria ad pascua procedat, & canibus insequentibus calcanea non cornua objiciat, sed salutem in fugâ quærat: cùm potius heroicum existimandum, quod canes, hostes suos inferiores, contemnendo calcibus evincat, non ramosis cornubus, quæ ad necessariam sui defensionem contra superiores hostes, ut sunt Homines, Ursi, Lupi, reservare videtur. Inest ipsi præterea æquè ac Cervis mira natandi peritia, ut sæpenumero maxima flumina atque latissimos lacus tranet: summâque gaudet velocitate, quam & longa crura & metus instantis venatoris adhuc accelerat; quâ fit, ut incredibili pernicitate, levissimoque gressu uvida loca (quæ Morassa vocant)

 trans-

transiliat, & venatores, canes ac lupos infensissimos longo post se relinquat intervallo. Quod ex conspecto proprio sanguine moriatur, & Morbo comitiali valdè sit obnoxium, ab eoque non liberetur, nisi altera pedum posteriorum ungula auri fuerit apposita, Recentiorum eloquio, fabulam sapiunt. Integræ potiùs & incorruptæ est sanitatis, atque incredibili pollet robore, præprimis pedum posteriorum, quibus lupum aut robustissimum canem unico ictu interimit, imò interdum elabente cane vel homine arborem elidit, ac si fungus adfuisset.

§. XIV.

Cæterùm mansvetum & innoxium existit animal, nemini damnum inferens, si modo ab aliorum invasionibus esset liberum. Pro fœmina more Cervorum non dimicat, neque prælia instituit, sed quodlibet suam adjunctam habet sociam, cum quâ sub finem Augusti coit, eamque impraegnat. Eo tempore clamorem cervino similem emittit, & in furorem quasi à nimio Veneris appetitu redactum, prioribus pedibus terram frequentissimè concutit, illisque contra quemcunque hostilem insultum summa cum agilitate utitur, ut illud tunc aggredi summè sit periculosum. Fœmella fœcundata permanet usque ad finem Maji, tunc verò prolem unicam vel binam, rarò ternam, excludit: quia vacca non plures quàm duos vitulos simul nutrire potest, cùm singulis ubera bina, quæ vacca habet quaterna, debeantur. Matrem sequuntur vituli annos duos vel tres, quam tanto amore amplecti Gôbelius l. c. asserit, ut eâ trajectâ globulo bombardæ atque corruente, fixis pedibus consistant, donec ipsi transfixi simul concidant. Fugâ enim vitam non redimunt, sed ut vivi à lateribus matrûm non discedunt; sic quoque mortuas deserere nolunt. Hoc certum est, quod mater hominem advertens vocem edat, quâ auditâ pulli se unà cum matre fugæ committunt, aut, si ob virium defectum non possunt, humi procumbunt, terræque, ne à persecutore suo videantur, se firmiter applicant.

§.XV.

§. XV.

Pulli, quos cicurare animus est, ante decimum quartum ætatis diem in sylvis vel capiuntur, vel cum matre ad aquas, quas tranare cupiunt, coguntur, quò eo facilius illinc, tanquam natandi peritiâ adhuc destituti, manibus excipi queant. Postea admoventur uberibus vaccarum domesticarum, quæ eos libenter admittunt, & prout suos vitulos enutriunt. Nam hoc pacto ope vaccarum, in continuâ hominum frequentiâ versantium, mansuefiunt, suamque feram indolem exuunt, sicuti Wigandus *in suâ Alcis historia* meminit, habuisse Præfectum quendam Alcen assuefactam, quæ quotidie ex prædio cum armentis in sylvas vicinas exierit pastum, & sub vesperam cum iis domum redierit. Cicurati pulli pane vescuntur ex manibus hominum, aliàs comedunt avenam, fœnum atque brassicam, veluti cætera animalia domestica; & in Borussiâ, ut mihi amicorum quidam retulit, vituli alcini tenui fœno atque avenâ, intermixto fructu, quem Misteln vocitant, & hyemali tempore apicibus Filiarum inibi copiosè innascitur: omnibus minutissimè incisis, & aquæ inspersis farciuntur. Scire desideras, B. L. quisnam sit iste fructus Misteln dictus? en in promptu est Botanicorum Coryphæus Casparus Bauhinus, qui tibi respondet, esse Viscum baccis albis, à Fuchsio *Histor. Plantar. p. m.* 328. "tanquam planta „ fruticosa, lenta, semper virens, intùs porracei coloris, extra „ subflava, foliis buxi, acinis exiguis, sine flore, descriptum, „ additâque icone exhibitum." „

§. XVI.

In patentibus sylvis haud conspicitur Alce nostra, nec latos ingreditur campos, quò imminens vitæ suæ discrimen declinet, præscia, sibi cùm ab hominibus, tùm aliis feris frequentes insidias strui; sed in densissimis sylvis latibula sua quærit, & maximè horrendas solitudines tutissima sibi & jucundissima putat domicilia. At & illic secura haud permanet, sed variis venatorum machinis atque instrumentis continuò fermè urgetur. Antiquissimum Alces vel extensis telis vel positis cuspidibus nocturno tempore excipiendi modum nos

Olaus Magn. l.c. docet. Nec minùs obſoleta videtur Alces capiendi ratio, quæ hominibus iſtis, quibus liberum non eſt prædatum aut venatum exire, uſitata eſt, & à Göbelio ſic commemoratur: Lithuani noſtri, qui in ſylvis inſidioſi hanc feram proſequuntur, ſcientes, quibus eſcis Alces delectentur, illi magnâ vi & communi auxilio arbores proceriores, ubi Alces tranſitum habere ſolent, contorquent ac deflectunt, ut reſilire poſſint, funiculis adaptatis, ita ut cervicibus hæreant. Eum igitur locum quando Alce pabuli gratia accedit, atque neſcia doli tangit decipulum ſeu παγίδα, guttur includitur, ac reſiliente arbore Alce ſuffocatur. Magis hodie uſitatum eſt, quod vel foſſis inopinatò intrudantur, aut canum ope retibus impellantur, vel etiam globulis plumbeis bombardâ emiſſis trajiciantur. Notandum autem circa ultimum modum venit, quod Venatori hanc Feram bombardâ appetenti ventum adverſum obſervare neceſſum ſit, quia aliàs venatorem ob acutiſſimum olfactûs ſenſum è longinquo odorans retrograditur. Si ictu percuſſa non corruit, venatorem rectâ adoritur, & vindictæ cupida eum qui læſit vel cornibus extollere, vel pedibus conculcare atque conterere allaborat, uti hoc quampluribus, ſi opus foret, funeſtis exemplis poſſet declarari; quare pro avertenda à ſe beſtia irruente ſeſe poſt arborem occultet venator, aut celerrimo equorum curſu ſe ingruenti vitæ periculo eripiat.

§. XVII.

Sufficeret commodo atque pacifico huic animali, homines ſuſtinere venatores, telis, ſagittis, milleniſque lethiferis armis illud in vaſta ſolitudine impetentes, ſi non adhæc inſidioſis infeſtaretur lupis. Hi enim hyeme aſperrimâ fame preſſi eremi latebras vaſto agmine circumeuntes Alcibus horriſono ſuo ululatu terrorem incutiunt, easque in certamen provocant: quod Alces nec recuſant, ſed naturæ inſtinctu hoſtes ſuos in lubricam & cryſtallino nitore fulgentem glaciem, ubi mucronatis ſuis ungulis firmum figere poſſunt pedem, lupi verò ungulas ſuas, viribus vacuatas, in vaginis retinent, tanquam idoneum pro ſui defenſione campum deducunt, eosque illic ungulis & cornubus interimunt, vel effugant. Cum

lupi

lupi procul dubio ſuper congelatas nivium congeries, quibus Alces ob nimiam corporis molem immergerentur, tanquam leviter inſultantes exciperent victoriam, victoresque prædam partirentur.

§. XVIII.

USUS hujus animalis tàm vivi quàm mortui multifarius eſt, nullaque fermè pars in toto ejus corpore invenitur, quæ ob ſingularem, quam generi humano præſtat, utilitatem, ſingularem non mereatur laudem. Dum enim in vivis eſt, Alces cicurata rei vectoriæ aſſuefieri poteſt, quemadmodum hoc Olaus Magnus exemplo populorum Borealium comprobat, cum *l. XI. cap.* 29. de iſtis ſic loquitur: Onagrorum ſ. Alcium vehementisſimus etiam curſus in nivoſa glacie eſt apud Sueones Septentrionales, maximè ultra Regiam Holmenſem verſus ſuperiores partes Aquilonis. Inferius verò ad plagam Meridionalem, etſi in magna multitudine vaſtorum nemorum ſint, ob Regium tamen edictum in uſu non habentur, ne ſcilicet eorum currendi celeritate (quæ longè ſuperat omnium equorum velocitatem) proditores utantur, ad ſecreta Regni inimicis quàm ocysſimè revelanda: vel etiam (ut ex relatione aliorum accepimus) ne homicidis pro fugâ, ad evitandum juſtum criminis ſui judicium, & inſequentem pœnam declinandam, accelerandâ inſerviat. Famis enim ac ſitis, laborisque patientiſsima eſt hæc beſtia, ut per diem noctemque immenſa ſpatia ducentorum milliárium Italicorum currendo valeat perficere, privata cibo.

§. XIX.

Dum mortua, *Carnem* ſuam ad menſes Magnatûm & Nobilium, eorumque, quibus venandi licentia in iſtis oris conceſſa eſt, mittit, quæ tamen in pullis delicatior, quàm in adultioribus, utpote quarum caro magis fibroſa & ſicca eſt, ideoque maximâ butyri copiâ inter aſſandum opus habet. *Os* amplum, & imprimis labia craſſa atque mollia delicatulis in fercula cedunt. *Pellis* craſsitie ſuâ valdè inſignis materiam thoracis egregii ſuppeditat, cùm ab alutariis piſcium adipe, ad hunc uſum alumini præferendo, præparata non modo

gran-

grandines ac imbres arceat, verùm etiam vehementes ictus ferri, cæsim punctimque factos, facilè sine detrimento corporis, quod tegit, excipiat. Unde fit, ut moderno tempore milites primarii tàm in Septentrionalibus, quàm aliis regionibus, maximo pretio sibi hujusmodi præparatos thoraces coëmant, & ferreorum instar hodienum expetant. A cervina pelle, cui haud absimilis est, inspirata discernitur. Nam, licèt densissima sit, transmittit tamen aërem ex ore spirantis afflatum, & acuto straminis culmo facili negotio perfodi potest; quod in cervina non æquè procedit. Conficiuntur quoque ex illa balthei, cinguli, chirothecæ atque caligæ, quæ ob mollitiem crassitie conjunctam non solùm commoda sunt, sed etiam interitum planè nesciunt, ut ad Nepotes, & qui ab illis aluntur, transmitti queant, nisi vi aliquâ sponte ea disruperis. Cutem qui obtegunt *pilis* utuntur ephippiopœi atque lorarii ad ephippia, culcitras atque pulvinaria explenda. E *cornubus* artificum industriâ emollitis parantur capuli ac manubria cultrorum & gladiorum, præsertim venatoriorum, quos Hirsch-fänger appellitant: & *ossa tibiæ* indurata, ob rectitudinem & longitudinem suam singularem, tornatoribus inserviunt, ad utensilia gallico nomine notissima Geridons, & hujus generis quamplura alia, item pocula pro exornandis conviviis exinde formanda. *Ungulæ* alcis nigro colore tinctæ usum promunt exiguum in subministrandis armillis & torquibus Virginum, qui auro, plurimùm tamen margaritis insertis, ornamenti haud vulgaris loco ab iis gestantur.

§. XX.

Sed prædictis usibus adhuc major est Medicinalis, cùm tota Alces medicamentosa existat, & sibi Sacra Medicina optimô jure hoc animal ob haud satis extollendas ejus virtutes quantum quantum est vendicet. Tot enim ad sanitatem, nobilissimum vitæ humanæ cimelium, tàm conservandam, quàm restaurandam suppeditat remedia, ut meritò habeat, cur sibi gratuletur, qui ejus sibi paravit notitiam. Adesdum igitur mens humana, & mecum collige thesauros, quos summus rerum Conditor in hoc animali recondidit, & noli ampliùs

plius Alcen ex sola nominis famâ, sed ex virtutum ipsi inditarum præstantiâ æstimare. Ne verò in enarrandis iis absque ordine procedamus, in tàm amplissima divitiarum serie agmen ducant CORNUA, ramosa illa capitum Alcinorum ornamenta, utpote quæ non solùm plurima, sed etiam reliquis nobilitate antecellentia pharmaca porrigunt. Ex his autem cornubus ea, quæ in usum medicum trahuntur, non uno eodemque ab omnibus omnia colliguntur tempore, sed alii commendant illa, quæ Alces mense Februario vel Martio sponte dejecit; Alii verò his præferunt ista, quæ ab animali sub finem Augusti in furorem quasi venereum rapto atque mactato vi decerpuntur; quô scilicet tempore calidum, vegetum & succulentum magis, Veneris stimulô agitatum, spiritum genitalem cum Sale vol. in universum quasi corpus, & præcipuè cornua diffundat: & quidem ducti ratione Botanicorum, qui radices vel plantas in usum pharmaceuticum vocandas Veris potissimùm tempore conquirunt, rati, plantas tunc planè succulentas esse, ac, ut ita dicam, utero geri, nec dum ipsarum vigorem in flores, folia, caules aut fructus abiisse. Quibus tamen idcircò non subscribimus, quin potiùs priorum sententiæ calculum nostrum addimus, judicantes, idem cornubus Alcinis accidere, quod aliis fructibus, qui nunquam efficaciores existunt, quàm cùm debitum maturitatis tempus adepti sponte deciderint. Maturitatis autem notæ certissimæ habentur, si cornua sint ponderosa, compacta, dura, & albicantia; cùm contrà ista, quæ injusto tempore & vi ab Alcibus desumuntur, aliis leviora, porosa, & in medio lituras & sanguinis vestigia exhibere, deprehendantur.

§. XXI.

Exhibent quamplurimi Cornu Alcis *crudum* sine ulla prægressa præparatione, persvasi, vires in eo tunc concentratas & coadunatas majore vi in corpus humanum agere posse, quàm cùm adhibito igne subtiliores ejus particulæ expellantur ac dissipentur. Ideoque limâ vel aliô instrumento aspero in pulverem subtilissimum redigunt, eumque vel solum vel aliis appropriatis sociatum v. g. in Epilepsia, Vertigine,

gine, Convulſionibus cum aqua Lavendulæ, Majoranæ: in Febribus cum aqua Carduibened. & Cent. min. aut contra Sputum ſanguinis, & pro Hæmorrhagiis quibuscunque compeſcendis cum Göbelio, additô Extractô Tormentill. & Sanguiſorb. & ſimil. propinant. Sed improbant hunc modum alii, experientiâ confirmati, Alcinum cornu pariter ac Cervinum frequenter eadem ratione, uti fuit exhibitum, ob inſufficientem ventriculi calorem, tam duram ſubſtantiam in ſua principia reſolvere incapacem, per alvum ſine ulla alteratione fuiſſe ejectum. Spirituoſa enim ſubſtantia omnis actionis cauſa per terreſtres cornuum particulas colligata impeditur, quò minùs virtutes ſuas exercere valeat, ſed quaſi ſepulta jajet: imo ſal balſamicum vires ſuas exſerere nequit, niſi à terreſtribus ſuis vinculis priùs fuerit liberatum.

§. XXII.

Hinc & quò melius Naturæ noſtræ conſulant, Cornuque Alcinum nativo corporis calori obſequioſum reddant, Ignem, tanquam univerſale inſtrumentum Chymicum, ideoque à Tackenio Chemiæ Profeſſorem publicum appellatum, in auxilium vocant, & mediante ipſo, adhibitâ ſimul artificioſâ manu, diligentique circumſpectione, egregia medicamenta præparant: quæ nos pro diverſo ignis gradu in duas Claſſes ita dividemus, ut prior contineat ea, quæ igne tantum leni, ſolâve coctione ex cornu eliciuntur; poſterior verò illa comprehendat, quæ aperto & vehementiſſimo Igne ex iſto proveniunt.

§. XXIII.

Sit itaque in primâ Claſſe 1. Decoctum Cornu Alcis, quod impetratur ſi ℞. Raſ. Corn. Alc. q. v. & cum ſ. q. aquæ ſimpl. coqu. in diplomate ſeu vaſe duplici, ſibi invicem adaptatô, atque optimè clausô, ne inter coquendum vis medicamentoſa avolet. Et poſt ſufficientem cocturam habebis liquorem, viribus medicamentoſis imprægnatum. Operationis hujus *Ætiologia* nobis aliqua conſideranda offert: etenim I. præcipitur coctio per diploma, quæ nihil aliud eſt, quàm phar-

pharmacum decoquendum in vase æneo vel figulino contentum unà cum vase lebeti magno, aquâ fervidâ repleto, vel M. B. imponere. Hoc enim pacto avertitur, ne ignis aliàs apertus nimis in medicamentum agat, & violentiâ suâ disturbet vires eorum quæ decoquuntur; sed particulæ quæsitæ per blandum aquæ calidæ fomentum, & pro extrahendis viribus sufficiens, successivè quasi exprimantur. II. Pro menstruo assumitur aqua simpl. huic usui præ vino & aliis spirituosis apprimè conveniens, quò mucilaginosæ & aquosæ cornuum particulæ ob indolis similitudinem aquæ vires suas communicare, seseque invicem meliùs commiscere valeant. III. Requiritur diuturna coctio, ut particulæ viscosæ & glutinosæ, quæ in ossibus magis compactæ & firmiter inter se intricatæ sunt, prorsus disgregentur. Ideoque IV. cùm per longam coctionem aquæ particulæ quamplurimæ exhalent, exigitur sufficiens liquoris copia, quæ juxta Autorum pharmaceuticorum calculum in aquæ decupla quantitate & ultra consisteret. *Usus* hujus liquoris est, ut vel dicto modo præparatus solus vel cum aliis exaltatus, aut pro obtinendo suavi odore & sapore appropriatis junctus, in Febribus, Variolis, Morbillis etc. ægrotantibus dari queat: Vel in Gelatinam s. Galredam redigatur, ℞. Brodii decoctionis, filtrati & affusâ aquâ renovati part. ij. sacchari albiss. p. j. & supra lenem ignem ad consistentiam crassam inspissandô, quæ postmodum, si lubet, in scatulas vel formas sculptiles effundatur, & congelata usui asservetur. Instituitur hìc nova coctio, & subsequens inspissatio, ut 1. particulæ aquosæ mucilaginosis atque nutrititiis cornuum intermixtæ tanquam inutiles separentur, & succus hic sale vol. turgidus magis congregetur, ac in unam massam compingatur: 2. ut ope coctionis particulæ salinæ sacchari, tàm saporis suavioris, quàm debitæ consistentiæ acquirendæ gratiâ additi, cum particulis glutinosis cornuum aptius socientur, & unicum corpus quasi constituere possint. Propinare autem hanc Gelatinam licet vel simplicem, in aquâ, cerevisia, aut Iulepis solutam, vel ad normam Gelatinæ C. C. acetô destill. eam irrorare, succô Citri acidulari, speciebus fragrantibus aromatizare, aut additô suc-

cô Berberum ipſi rubineum colorem ad libitum conciliare, & pro inſtituti ratione, Medicique prudentis judicio unà cum aliis medicamentis petentibus tutò porrigere. Fit quoque ex ipſa Gelatina egregia Eſſentia ſive Extractum cum Spiritu Juniperi per fermentationem è baccis parato, cui ſi addatur ſal proprium vol. Cornu Alcis, prodit Eſſentia elegans Alexipharmaca.

§. XXIV.

Secundum inter præparata primæ Claſſis locum obtineat Cornu Alcinum Philoſophicè ſive ſine Igne, per Calcinationem philoſophicam vel vaporoſam dictam, ad differentiam calcinationis vulgaris, quæ apertô procedit Igne, ad modum C. C. præparatum. ℞. Cornuum Alcinorum apices quot libuerit, ſuſpendantur in collo veſicæ, ut vapor aquæ, ex quâcunque velis herbâ, deſtillandæ (niſi pro obtinendo odore fragranti flores Roſarum, vel alias herbas benè olentes ſelegeris) aſſurgens eos lambere poſſit. Relinquantur autem ibidem tamdiu, donec albeſcere incipiant, & cultro deraſi extimum nigricantem corticem, atque medullam intimam promptè deponant: poſtea blandè exſiccentur & in pulverem conterantur, vel ſub præparatorum formâ aſſerventur. Alii, quibus hæc calcinatio vaporoſa ob longum, quod requirit, temporis ſpatium, nimirùm ultra triduum durans, diſplicet, pro faciliori & celeriori ſcopi ſui exſecutione ℞. Cornuum Alcinorum fruſta ſerrâ diſſecta q. v. ingerunt aheno vel ollæ majori & affusâ aquâ, ſale quopiam alcoholiſato pro emollienda exteriori nigredine imbutâ, ſufficienter per ſex circiter horas aut ultra coquunt, usque dum nigricans cortex deglubi, & medullaris ſubſtantia cultro erui poſſit. Ipſa vero reliqua ſubſtantia albida, maſticabilis & friabilis denuò ad eluendam ſalſedinem in aquâ limpidiſſimâ coquatur atque exſiccetur, aut ſi rubro colore tinctam deſideras, cum aqua flor. Tiliæ iterum ebulliat, rurſusque exſiccetur & ſervetur. Quicquid ſit! & vel priori vel poſteriori modo conficiatur, manet interim uſus hujusmodi Cornu Alcini philoſoph. præparat: multiplici experientiâ certus.

Tam-

Tametſi enim inficias ire haud liceat, illud præter gelatinoſam viſcoſitatem multum de ſale vol. deperdere, virtus tamen diaphoretica, præcipitans, abſorbens, anodyna, antifebrilis adhuc reſtat, unde in Variolis, Morbillis, Febribus malignis, Epilepſia, Torminibus infantum, & Lumbricis fugandis non minimum meretur encomium.

§. XXV.

Subnectimus Cornu Alcino Philoſoph. calcinato ob operationis affinitatem Tertium primæ Claſſis præparatum, quod eſt Aqua è typhis Alcinis, facili negotio acquirenda: Nimirum ℞ Novella Cornua ſanguine adhuc ſucculenta, incidantur in fruſtula & retortæ indita per Baln. Mariæ aut Baln. Vaporis vel per ſe, vel cum parva vini generoſi quantitate tamdiu deſtillentur, donec nulla liquoris guttula amplius exſudare obſervetur. Aquæ huic ſtillatitiæ ſale vol. ſuccôque nutritiô gravidæ ingens utplurimùm tribuitur efficacia in expellendis Variolis & Morbillis, atque ſiſtendâ cordis Palpitatione, vel ſola vel vehiculi locô cum cæteris medicamentis alexipharmacis in morbis malignis ac peſtilentialibus uſurpata.

§. XXVI.

Confici adhuc ex Cornubus Alcinis licet Magiſterium; ſi vel juxta præſcriptum Auguſtanorum ℞. Limaturæ ſeu ſcobis Corn. Alc. q.v. irrigas cum Spiritu. Nitr. poſtmodum ſuperfundis acetum vini optimè deſtillatum, ponis per aliquot dies in digeſtione, dein filtras per chartam emporeticam, & inſtillatô Oleo Tart. tanquam alcali acido Spiritûs Nitri contrariô pulverem ad fundum præcipitas, frequentioribus ablutionibus edulcorandum: vel ſi ad mentem Ludovici Raſur. Corn. Alc. mundi & tornô ab extremo cortice & medullâ ſeparati v. gr. ℥ j. affundatur ſ. q. Spirit. Nitri, ut fiat ſolutio, quæ ad medietatem liquoris iterum abſtrahatur, & quod reliquum eſt Aquâ ſimplici tàm edulcorandi, quàm Magiſterium ad fundum præcipitandi gratiâ diluatur. Hac enim methodo medicamentum evadit elegans, pulveribus cordialibus & confortantibus admiſcendum, atque, cùm in potu vel aliis

liquidis facilè diffluat, pro decipiendis infantibus, pharmacorum assumptionem recusantibus, satis commodum.

§. XXVII.

In alterâ & posteriori præparatorum Classe nobis obveniunt Spiritus, Sal vol. & Oleum Corn. Alc. quæ simul eâdem operatione impetrantur, si nempe ℞. Cornuum Alcinorum ope serræ in frusta mediocria dissectorum (non raspaturæ, ne ex nimis discontinuato corpore principia destillabilia impetuosius prorumpant) v.g. ℔ ij. vel iij. & inijciantur Retortæ vitreæ pro sustinendo Igne vehementissimo benè loricatæ, aut terreæ bonæ notæ, furno destillatorio decenter committendæ. Huic applicetur recipiens capacissimum, quò Salis & Spiritus particulæ volatiles prosilientes inveniant sufficiens sese expandendi spatium, & rupturæ periculum declinetur; intercedente recipientis collô vitreô cum retorta firmandum, & juncturis singulis probè clausis sibi intimè adaptandum. Posthæc Retortæ immediatè admoveatur ignis carbonum primò mediocris, ut lenissimo carbonum accensorum calore cornua incalescant & sudorem suum phlegmaticum emittere cogantur. Hinc tamdiu eôdem Ignis gradu insistendum, donec, phlegmate omni exceptô, spirituosa effluvia nares ferire incipiant. Quibus perceptis Ignis gradus semper sensim sensimque augeatur, quoad ipse Spiritus subtilior sub nebulæ crassioris facie sese diffuderit, & post eum Sal volatile tam in collô, quàm totius Recipientis concavitate, instar ramulorum Corn. Alc. aut vernantium stirpium hinc indè lætè divaricatorum, jucundissimo cum spectantium oblectamento sese manifestârit, tandemque Oleum spissum atque fœtidum, lentè propullulans, penitus fuerit protrusum. Absolutâ hoc modo destillatione colligatur statim, si libuerit, seorsim Sal. vol. & Oleum per separatorium aut filtrum chartaceum Aquâ humectatum â Spiritu segregetur: cuncta cùm majoris efficaciæ, tùm puritatis & nitoris acquirendi causâ adhuc ulteriori destillationi submittenda.

§. XXVIII.

Pervenimus autem ad *Subtilisationem* tàm *Spiritus* quàm *Salis*

Salis vol. Cornu Alcini duplici viâ, dum vel utrumque ſeorſim, vel ambo junctim rectificationi ſubijcere poſſumus. Si enim *Spiritus ſolus* deſideretur, adjectis ille cineribus clavellatis in Retorta cum alembico purificetur, aut ſaltem per chartam bibulam duplicatam traijciatur, qui ſeſe rubineô commendabit colore. Si *Sal puriſſimum* exoptas, conjice illud priùs in Spiritum Vini phlegmaticum, & inibi aliquamdiu ad ſolutionem relinque, dein immitte phiolæ vel cucurbitæ altiori, anguſtô collô, ac minori orificiô præditæ, atque adaptatô alembicô roſtratô deſtillationem ex arenæ leniſsimo Igne inſtitue. Sic videbis per longitudinem colli cucurbitæ vel phiolæ particulas ſalinas volatiles aſcendere, ſeſeque per anguſtum orificium in alembici capitello concentrare, relictis in fundo phlegmate & oleo, quæ ob leniſſimum Ignis gradum iſtam altitudinem tam facilè & citò attingere nequeunt. Si verò *Ambo* unâ deſtillatione ſimul exaltare mavis, Spiritum ab oleo ſeparatum Sali vol. in phiola l. cucurbita longioris colli contento, affunde, & impoſitô alembicô deſtillationem inchoa leniſſimô Igne, qui ſenſim augmentum capiat, ut Sal. vol. nivis inſtar in alembici capitellum ſublevetur. Et tunc vel remotô alembicô, ne à Spiritu ſubſequente, & admotô ſine ulla mora aliô idoneô alembicô, excipiendô ſolvatur, illud ſubitò collige; vel pro obtinendo Spiritu Cornu Alcis Eſſentificato Sal unà cum Spiritu in excipulum propelle, hancque deſtillationem tamdiu urgere perge, uſque dum exſtillantis Spiritus guttulæ manu exceptæ ſalinâ acrimoniâ atque volatilitate orbatæ phlegmaticum ſaporem habere dignoſcantur. Sal, quod remotô alembicô exemiſti, ſimiliter denuò in Spiritum Vini phlegmaticum ſolve, repetendæque ſublimationi deſtillatoriæ expone. Ita enim album nitidumque permanebit ac præcavebitur, ne aliquamdiu aſſervatum nigerrimum induat colorem, quod aliàs evenire ſolet, cùm oleoſæ particulæ, per vehementiorem Ignem aduſtæ à Sale minus ſeparatæ, ſed ſub ejusdem nitore primùm deliteſcentes, cum tempore ad exteriorem ſuperficiem conſpicuam à Salis activitate quaſi ſolutæ extravertantur. Et hæc eſt ratio, cur nonnulli pro earundem particularum oleoſarum

ſe-

ſequeſtratione jubeant Sal. vol. æquè ac Spiritum cum cornu Alcis uſto, vel cineribus clavellatis aut calce viva permiſcere, & dein ſublimationem perficere, utpote ſub qua ſolæ particulæ volatiles ſublimia petunt, dum interea oleoſæ ab admixtis terreſtribus quaſi abſorptæ, in fundo detinentur.

§. XXIX.

Receptiſſimus Salia hujuſmodi volatilia *conſervandi mos* eſt, ea vitris veſicâ, & epiſtomiô cereô, vel, quod omnium optimum eſt, vitreô exactè politô benè munitis includere; ſed cùm & hac ratione vix coerceri queant, quò minùs in auras avolent, ingenioſa hominum mens de excogitandis debitis vinculis, quæ ſervis hiſce fugitivis adjicerent, ſemper fuit ſollicita. Hinc alii v. g. Sal. vol. C. C. Spiritui C. C. rectificato injiciunt, ſicque Spiritum nexu ſtabili cum Sale conjungentes eſſentificatum reddunt. Alii Salis hujuſmodi volat: q. v. immittunt cucurbitulæ vitreæ, inſtillando huic aliquot guttulas Spiritûs Vitrioli, Salis, aliuſve mineralis acidi, ut exoriatur efferveſcentia; ſub qua Spiritus taliſmodi mineralis acidi particulæ poros Salis vol: intrant, & cùm ſint fixæ, Sal aliàs fugaciſſimum quaſi ligant, ac pondere ſuo detinent. Quâ ceſſante ad dilutionem aquæ fontanæ tantillum affundunt, & poſt peractam filtrationem ſuper arenam exhalante humiditate ſuperfluâ Sal in cryſtallos concreſcere ſinunt fixatas: quas ſi iterum volatiliſare cupiunt, Sali huic fixato admiſcent Salis Tartari vel Salis Abſinthii duplum vel triplum, terentes ambo, ut non ſolùm exactè copulentur, ſed etiam ſimul Sal hoc alcoholiſatum Sal acidum, in cujus compedibus Sal vol: detinebatur, arripiat, & illud omnimodè liberum faciat. Mixturam hanc indunt cucurbitæ, eamque unà cum affuſo Spiritu Vini impoſitô alembicô leni Igne tamdiu torquent, donec ſe Sal vol. alis quaſi à Spiritu Vini acceptis, in capitelli ſummitate rurſum ſiſtat.

§. XXX.

Huc etiam pertinet brevior & noviter à Cl. Waldſchmidio, Kilonienſ. Prof. Meritiſs. *in peculiari diſſertatione de Salis vol.*

C. C.

C.C. *Cryſtalliſatione volat. eſſent. p.* 14. traditus modus figendi volatilitatem Salis C.C. in Alcino itidem tentandus, qui eò redit, quòd Spiritum C.C. recens deſtillatum, & ab omni heterogeneitate ope filtri depuratum, per duorum vel trium menſium curriculum in locum frigidiorem reponat, & ſic concretum cryſtallinum volatile, ſalis gemmæ pelluciditatem & ſplendorem æmulans, in fundum vitri inſtar circuli ſubſidere promittat, vitrò eximendum, & ablutis Spiritu Vini variis, quas in ſuperficie ſua oſtendit, maculis flaveſcentibus, leniſſimò Igne exſiccandum. Haſque cryſtallos communi Sali vol. longè præſtantiores cenſet, ob duas quas *pag.* 16. addit rationes. "Non enim (inquit) earundem purificatione opus » eſt, quæ in rectificando vulgari via producto ſale aliquoties » reiteranda. Præterea nec de virtute ſua aliquot etiam annis » ſervatæ quicquam amittunt, quod vulgari ſali eſt familiariſ- » ſimum, dum non ſine aliquali activitatis ſuæ diſpendio notabili tempore durare poſſit." »

§. XXXI.

Dirigitur quidem & *Olei* à Spiritu per ſeparatorium aut filtrum chartaceum ſejuncti *Rectificatio*, ſi illud cum vitro pulveriſato, vel ſilicibus, vel limatura Corn. Alc. crudi, vel Colcothare vitrioli, vel pane furfuraceo, vel cineribus elixiviatis mixtum per Retortam deſtilletur, aut affusò Spiritu vini in liquorem balſamicum pellucidum rubeſcentem exaltetur. Attamen, cum nihilominus fœtor ipſi inhæreat adverſus, non facilè internè præſcribitur: quamvis non dubitemus, quin in temperando acido in corpore graviter peccante, corrigendâq; pituitâ viſcidâ, convenientibus aliis combinatum voto exhibentis ſit reſponſurum. Quare plerumque uſui tantùm inſervit externo, vel ſolum, vel cum Spiritu Corn. Alc. in frigidis Capitis & Cerebri affectibus, commiſſuræ coronali ac ſagittali, item in ſedandis torminibus colicis, flatibusque inteſtinorum diſcutiendis, regioni umbilici illitum.

§. XXXII.

Majus autem atque certius ſolatium in foro Medico à

E Spiri-

Spiritu & sale vol. Corn. Alc. sperandum, in sudore provocando, putredine arcenda, acido quocunque invertendo, motibus epilepticis abrumpendis, Asthmate pituitoso & convulsivo abigendo, salibus acribus scorbuticis mitigandis, lumbricis fugandis, & simil. ipsis internè assumptis: Vel si Spiritus solus pro terminando ulteriore malignitatis progressu ulceribus cancrosis phagedænicis affricetur, vel nervinis maritatus in Arthritide, affectibus Ischiadicis, aliisque doloribus leniendis, parti affectæ externè inungatur: aut si Sal vol. vitro angustioris colli inclusum, tam pro excitandis Spiritibus animalibus torpidis, quàm obstructione, à lymphâ viscidâ ortâ, resolvendâ, Apoplecticorum, Epilepticorum, Hystericarum, Catalepticorum, & Lethargô, Carô, aliisque morbis soporosis pressorum, naribus admoveatur. Sal Cornu Alcis fixum, licet quadantenus vires Salis vol. æmuletur, censetur tamen à multis ad calculum pellendum, & coagula Tartarea reseranda præprimis proficuum, nec postremum inter digestiva locum meretur. Ita quoque Crystalli Salis vol. essentialis ad imitationem crystallorum à Waldschmidio in Spiritu C. C. productarum paratæ, & cervinis virtute minimè cedentes, si non antecellentes, tanquam sudoriferum satis potens, cum facultate incidendi, attenuandi, deobstruendique conjunctum, maximè prosunt; præsertim, si juxta monitum ejusdem Autoris pulverisatæ cum calido herbæ Thee potu singulis diebus, à scorbutô viscidô laborantibus horis matutinis in sufficiente, imò copiosâ hujus infusionis quantitate imbibantur.

§. XXXIII.

Restat adhuc in posteriori Medicamentorum ex Alcinis cornubus procreandorum Classe Cornu Ustum, quod obtinetur, si caput mortuum, à destillatione Spiritûs & Salis vol. Oleique relictum, vel Corn. Alc. crudi taleolas ollæ injicias, atque superimpositâ aliâ ollâ, rimis tamen non exactè clausis, Igni sub destillatione Spirituum mineralium committas; vel furno figulino imponas, usque dum vehementissimo aperti Ignis gradu ad perfectam albedinem calcinata fuerint. Hæc postmodum probè pulverisata in vitro cautè tecto sub

for-

formâ pulveris recondas, vel denuo in mortario marmoreo aut vitreo minutissimè, aquâ Rosar. vel aliâ aspersâ, conteras, & in placentulas ad consuetum hodiernis Pharmacopæis modum efformes. Usus verò hujus medicamenti censetur insignis ad vermes puerorum enecandos, alvi fluxum nimium sistendum, ulcera intestinorum consolidanda, bilem oleosam imbibendam, acidumque morbosum, multorum malorum autorem, absorbendum, æquè ac similia Terreo alcalina concreta idem præstare solent. Tribuit & ipsi Fridericus Hoffmannus, *in Animadv. ad Pharm. Schröderi*, virtutem proliciendi sudorem, quando *p. m.* 641. ita disserit: "Ustum " etiam observavimus diaphoreticum, licet particulæ salinæ cum " Sulphureis sint demptæ; quæ illarum absentia vel diminutio " nihil arguit; alia enim Ignis, alia stomachi est resolutio cum " remediorum adaptatione." Quibus colophonis loco annectimus, quæ idem Clariss. Vir. l.c. de Cornu Alcis viribus brevibus & velut in nucleo refert. Inquit autem: "Hic Cornu " Alcis non prætereamus, D. Autor (Schröderus) hoc ipsum " omisit, cùm in Epilepticis insultibus, Variolis, Morbillis &c. " vel cum Rasura, vel philosophicè s. Igne præparatum miræ " sit virtutis, quâ nec caret ejus Sal vol. item Gelatina." "

§. XXXIV.

Alcinum Cornu virtutum insitarum præstantiâ excipiant VNGULÆ; de quarum electione iterum inter se dissentiunt Medici, aliis nempe Unguem sinistrum pedis posterioris, aliis dextrum cæteris efficaciorem æstimantibus. Sic enim Olaus M. l.c. inquit: "Vngula exterior dextri lateris " posterioris pedis Onagri masculi, qui non genuit, abscissa à " vivo pede securi, vel alio instrumento avulsa, post medium " Mensis Augusti, Spasmum aut Morbum caducum patienti " adhibita, continuò sanat." Quas tamen requisitas conditiones alii derident, & circumspectiùs omnes ungulas, omni tempore, etiam post mortem animalis, collectas hâc vi pollere, non sine ratione asserunt. Constant Salibus volatil. cum particulis oleosis in terreis multis inclusis, hincque non solùm curatoriè, sed etiam præservativè Epile-

pſiam auferre, & Hyſtericas excitare creduntur. Adulterantur interdum Vngulis bovinis cum quibus aliqualem habent affinitatem: ſed odore facilè dijudicantur; bovinæ enim, ſi paululùm cultellô raſeris, fœtorem ſpargent, Alcinæ non item.

§. XXXV.

Uſurpantur autem Vngulæ vel Crudæ Præparatæ. *Crudæ* quatenus præſervandi gratiâ particula ejus à quibusdam ſuperſtitiosè de collo ſuſpenditur, vel annulus ex ea confectus digitô geſtatur. Rectiùs in curatione ipſa Vngula in pulverem redacta cum aliis appropriatis v.gr. Raſur Cran. human. Unicorn. marin. Antimonio diaphor. Cinnab. nativ. elect. pro ſcopo antepileptico uſurpatur, aut cum anatica Zedoariæ & Sal vol. Succini parte mulieribus paſſione hyſtericâ correptis internè exhibetur, vel externè pro animandis iſtis ungulæ accenſæ fumus in uſum vocatur. Quæ enim Levinus Lemnius atque Mizaldus de Epilepſiâ per portionem ungulæ auri immiſſam, & aliquamdiu inibi motam curatâ referunt, fidem fermè ſuperant, niſi effluviis inſignem efficaciam tribuerimus. Sub *Præparatorum* Claſſe veniunt *Vngulæ*, ſi ad normam Auguſtanorum earum Raſura ab omni ſpurcitie liberata probè contundatur, & in mortario ſufficiente quantitate aquæ Lilior. convall. irroretur, ut fiat paſta, exſiccanda, pulveriſanda, & cum ſ. q. aquæ fl. Til. denuo in maſſam redigenda: idque tertiâ vice ex aqua fl. Pœoniæ repetatur: quarta verò vice ex aquâ Ceraſor. nigr. impaſtetur, & in formâ pulveris ad uſum reponatur. Proſtat quoque ex Vngulis Magiſterium, vel ad modum Magiſterii ex cornubus Alcinis ſupra citati confectum, vel juxta præſcriptum J. C. Barckhauſen *in Pharmacop. Synoptic. p. m.* 102. ſequ. methodo paratum. ℞. Vngul. Alc. mundificatas, coqu. tamdiu in aquam puram, donec omnis viſcoſitatis fuerint expertes, poſtmodum eas diſſolve in Aqua Forti & ſolutioni aquam calentem affunde, quibus refrigeratis inſtilla Oleum Tartari p. d. & obtinebis deſideratum Magiſterium ungularum Alcis, ſub Pulveris albiſſimi formâ ad fundum delapſum, quod edulcoratum & exſiccatum uſui reſerva. Nam hâc ratione & prægreſsâ diuti-

diutinâ coctione extruditur mucilago, quæ aliàs ob particularum suarum texturam impedimento est, quò minùs cornea ungularum substantia, hamulis earum quasi detenta & irretita, à menstruo affuso omnimodè possit dissolvi & disjungi, atque sic tantò faciliùs adveniente alcalino Tartari liquore, acidi menstrui poros opplente, Terreæ ungularum particulæ aggravantur & deorsum mittuntur. De cætero ex Vngulis polliceri nobis possumus Spiritum, Sal vol. & Oleum, si eodem ordine, eademque ratione cum illis ac cum cornubus Alcinis, ut suprà dictum est, procedamus, licet omnia quantitati & qualitati eorum, quæ ex cornubus proveniunt, exactè non respondeant.

§. XXXVI.

Consideratis jam solidis ac durioribus Alcis partibus, earumque ad usum Medicum præparatis potioribus; æquum est, ut nunc de SANGUINE, fluidô illô primariô, quantum instituti nostri ratio exigit, paucis quoque agamus. Hic enim à mactatione adhuc calens Retortæ vitreæ inditus, & lenissimô Igne arenæ destillatus, præbet unà cum Sale vol. & Oleo *Spiritum* copiosum, aurei coloris, parem, si non superiorem isti, qui è cornibus elicitur, per rectificationem pro lubitu purificandum, & ad eosdem cum Spiritu Corn. Alc. usus servandum. Præbet & *Aquam*, pro qua impetranda accipit Gōbelius decem partes sanguinis, easque in vitro benè sigillato ad putrescendum in fimo equino vel columbino, collocat, singulis septimanis vitrum eximens & fortiter commovens, ut ima summis probè invicem misceantur; hæc per quadraginta dies continuandô: quibus elapsis omnia ita mixta in alembicum ad eliciendam aquam per destillationem ponit, Igne satis forti subjecto. Reliquias exsiccatas cacabo eximit, atque in marmore conterit, pluribus vicibus affusâ Aquâ stillatitiâ extractionem reiterandô, donec aliquam fragrantiam non ingratam acquirat, quam Quintam Essentiam sanguinis Alcini vocat, tam ad secretos usus ab ipso frequenter collectam, quàm internè contra morbos malignos cum addito Spiritu Corn. Alc. propinatam, aut externè ad fovenda membra tabida l. purificandas fistulas usurpatam.

§. XXXVII.

Tandem post magis usitata ad minus ex Alce usualia devolvimur; quæ inter numeramus Nervos, Medullam & Adipem. Nam ex NERVO aptatur Zona, quæ in Aquâ Lumbric. terrestrium priùs humectata, vel medullâ Alcis inuncta, & dein membro spasmum patienti circumligata paroxysmum tollit. MEDULLAM ossium Göbelius, experientiâ Parentis, qui ægrum Arthritide per triennium laborantem & penè desperatum illitâ hâc medullâ valetudini pristinæ restituit, confirmatus tanti facit, ut eam basin constituat Vnguenti ab Apoplexia præservantis, ℞. Medullæ Crurum Alcis ℥j. Olei Nuc. Mosch. Olei Succin. alb. Olei Anis. ana. gutt. x. vel. xv. Ambræ. Moschi, Zibethi, pulv. Vngul. Alc. subtiliter tritæ ana gr. vij. misc. cum cera alba, ut fiat Vnguentum, quô sutura coronalis interdum inungatur, aut tempora irrigentur. Ita quoque ADIPEM Alcis, utpote exsiccantem, emplastris quæ exsiccandi & digerendi potentiâ opus habent, addere suadet, vel etiam destillare, ut magis tenuium evadat partium, & per se sine ullo additamento linimenti instar uti.

§. XXXVIII.

Reliquum nunc esset, ut indicaremus, quænam medicamenta ex his recensitis præparatis possint componi, quibusve pharmacis hinc inde queant substitui: Verùm cùm hâc ratione positos & consuetos Dissertationis terminos nimiâ prolixitate excederemus, hìc filum abrumpimus, ea prudentis Medici arbitrio atque judicio relinquentes, & B. L. obnixè rogantes, ut velit specimen hoc æquis oculis aspicere, & cum tempore à perfectioribus nostris annis perfectiorem hujus materiæ exarationem exspectare. Atque sic Infinito Numini pro Divinâ Benignitate & Clementiâ nobis concessâ humillimis persolutis gratiis, præsenti Dissertationi felicem ponimus

TERMINUM.

COROL-

COROLLARIA.

I. *Cæcum de colore, & Surdum de sono judicare posse, experientia testatur.*

II. *Sensus Auditûs nobilior est Sensu Visûs.*

III. *Sonus non motu undulante, sed rectilineô ad auditûs organum pervenit.*

IV. *Cerumen Aurium etiam confert ad Auditum perficiendum.*

V. *Fumum Herbæ Nicotianæ ore haustum ex aure per meatum auditorium egredi posse, non ampliùs singulare vel miraculosum quid censetur.*

VI. *Compressio digitorum in utraq; manu compescit incipientem Singultum.*

VII. *Paracenthesis thoracis tempore exspirationis est instituenda.*

VIII. *Mundificatio vulnerum plus prodest ad sanandum, quàm mille olea & unguenta.*

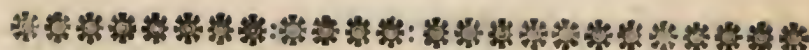
IX. *Congrua partis læsæ deligatio, & spleniorum scita applicatio, sunt vera Chirurgorum arcana.*

X. *Folia auri minutissimè concisa à quibusdam post usum mercurialium non sine ratione internè cum fructu exhibentur.*

XI. *Impossibile est ab Alchymistis omni arte produci posse aurum nativo æquivalens.*

XII. *Consultiùs est ex medicamentis Aurum, quàm ex Auro medicamenta comparare.*

Vir

Vir Nobilissime, Clarissime,
FAVTOR ET AMICE Honorande.

Ξείνων δ' εὖ πρασσόντων, ἔσαναν
Ἀυτίκ' ἀγγελίαν
Ποτὶ γλυκεῖαν ἐσλοί.

Amicis autem feliciter agentibus, congaudere solent (congavisi sunt)
Statim nuntium
Ad dulcem boni.

ID quod in *Psaumidis Camarinæi* honorem cecinit *Pindarus* Ol. Δ. α. 6,7, 8. Tibi quoque accinere jubet ipse, quem literis misisti, nuntius dulcis, imò multis nominibus gratissimus, qui certiores nos reddidit de felici itineris progressu, æquè ac aliarum rerum optata prosecutione, quas laudabili desiderio incensa voluntas Tua in Illustri Academia Basileensi peragere Tibi persuasit.

Θεὸς εὔφρων
Εἴη λοιπαῖς εὐχαῖς. Plin. Ol. c. a. 6, 7.
Deus propitius
Sit reliquis votis,

Quæ vel alii fundunt, vel ipse Tibi, imò quæ merita Tua postulant. Merita in Rem Medicam æque ac Literariam, speciatim quoque Historiam Naturalem, quæ sanè ἀμήχανον ἐστι πρᾶγμα, καὶ φύσει ἐνυπάρχει τοῖς ἀνθρώποις. Quid verba facio, ubi rerum Testimonia adsunt? Loquetur, quam omnium cum applausu defendes, quia omni cura in eam conficiendam incubuisti, Disputatio Tua Inauguralis, quam sedula non minùs doctaque elaboratio, ac raritas materiæ de optima nota commendant. In ea quippe vivimus eruditionis omnigenæ vespera, quâ peracto etiam rerum seligendarum spicilegio nobis vix

bis vix ulla grana relinquuntur, ut hinc in ipſa copia deſtituamur inopes, ὥσπερ ὁ ἐνδεοπλούτος τάνταλος, & pluris ſæpe æſtimanda veniat materiei aptæ ſelectio, quàm elaboratio. Spectat hæc Tua de *Alce* doctrina ad excolendam Hiſtoriam Patriæ Naturalem, & omnes ſimul Medicinæ angulos perreptat, dico, partes attingit, ut id facilè demonſtratu foret, ſi per partes ire liceret. Gratulationi huic, quam brevem eſſe cupio, ſimulque ſinceram, ut tantò gratior accedat, comitem jungo ob affinitatem materiæ, quò ſic uni Ceratologiæ Cervinæ ambo litemus, Hiſtoricam relationem *de Cerva Cornuta*, in diſtrictu Rafzenſi captâ, quam Virgo nobilis virtutibus æquè ac generis antiquâ proſapiâ aliquandiu (ſed nondum cornutam) habuit ubique pedisſequam, ἐλαφοτροφεῖον Tigurinum per triennium circiter ad annum uſque 1697. aluit, & nunc Muſeum Civicum Tigurinum ex liberalitate Magnifici Nobiliſsimique VIRI, Dn. *Wilhelmi Blaureri, Redituum Eccleſiaſticorum Archiaconomi, & Foſſæ Cervinæ, Venationibusque Præfecti* poſſidet. In Agro Tigurino natam & educatam ſcias velim *Cervam* noſtram, ne fortè ſuavi Te demulceas, aſt vanâ ſpe, adducturum me Tibi illam,

Χρυσόκερων ἔλαφον Θήλειαν,

Auricornem Cervam fœminam,

Quam *Pindaro* teſte Ol. Γ. B. 7. &c. olim *Taygeta* filia *Atlantis Dianæ* conſecravit, vel κερασφόρον illam apud *Sophoclem*, aut κερόεσσαν ἔλαφον apud *Euripidem in Iphigenia*, aut κερόεσσαν apud *Anacreontem de Cerva*, vel Cervas Cornutas alias, quarum mentio fit apud *Scalig.* l. 3. *Poët.* & ex eo *Rittershus.* ad v. 177. lib. 2. *κυν. Oppian. Ælian.* l. 7. *de Animalib.* c. 39. *Ionſton Thaumatograph. Natur. ſ. admirand. quadruped.* c. 10. p. 298. *Eph. Germ. Dec.* I. *Ann.* 9. p. 225. & alij fortè, quorum tamen meminiſſe parum juvabit. De productione hujus Cornu quum procul dubio mecum ſis ſollicitus, hæc, quæ rudis Minerva mihi ſuggerit, paucis habe, aliorum enim in hanc rem opiniones vel examinare, vel refutare nec voluntas ſuadet, nec anguſtia Epiſtolii exigit, nec conciſa temporis brevitas permittit. Hoc quidem facilè patientur oculatiſſimi *Malpighij* manes, ut ab analogia κερατογενείας in maribus, quam pro more ſubtiliter,

& obſervationibus ab ipſo factis convenienter deduxit, tantillum diſcedam; Prohibent enim circumſtantiæ quædam, quò minùs Cornu hocce fœminini generis deducam *ex ulteriori papillarum corij, & reticularis corporis productione*, ſicuti *Cornuum* ordinaria in maribus *vegetatio* ex ipſius ſententia huc in compendium redit, vel etiam *ex conatu interioris tumoris à copioſo fortaſſè ſucco in continuatas cutis papillas elabente, easq; adjuvante compreſſione elongante*, ſicut *monſtroſum Cornu è collo Bovis enatum, & Muſeo Aldrovandino* poſtea conſecratum ortum traxiſſe vult Celeb. Malpighius. Eſt hoc, quod luſtrandum ſuſcepimus, Cornu digitum unum craſſum, & duos longum, & prolongata quidem eminentia oſſis frontis ſiniſtra, quam *Cornu* vocat *Albucaſis*, *Dionyſiscum* alij, adeoque continuum ipſi Cranio, dum, quod idem eſt, lamina Calvariæ exterior elongata obtegit ſpongioſam intus protuberantiæ Cornuformis ſubſtantiam, quam ipſam diploen ſeu cavernoſum Cranij meditullium protenſum eſſe perhibeo. Procrevit itaque, ut faciliorem tantò reddam ac citiorem ex præmiſſis indubiis ſubſumtionem hæc ἐξοχὴ, vel potius ἐξόστωσις ita, ut lamina Cranij exterior in teneræ conſtitutionis Cerva fuerit, ſive à cauſa externa, fortè Cervo mare petulante, & ictum durum intundente, vel Lapidis jactu, aliáve, ſive ab interna, copioſiori ſcil. vel protruſione ſucci nutritij, vel acrioris eroſione, læſa, unde fibris in loco affecto laceratis, diviſis, vel contuſis circulatio fuit impedita, ſtagnatio Sanguini ac ſucco alibili inducta, à novo ſemper continuante affluxu fibræ ipſæ jam in tono debilitatæ fuêre extrorſum protruſæ quibus per ſucceſſivam nutritionem elongatis, & cavernoſâ interiori ſubſtantiâ itidem protenſâ κερατοειδὴς hæc ἐξόστωσις, fuit genita & in tantam quidem longitudinem, qualem etiamnum in ſceleto capitis videre licet. Eadem ratio cornuum è capitibus hominum excreſcentiam poſſibilem reddit, quam experienria confirmat, teſtantibus id plurimis obſervationibus, quarum congeſtionem conſultò omitto. Morboſum eſſe ipſum, quod præſenti conſiderationi ſubjecimus Cornu, vel inde quoque patet, quod ad baſin anguſtius id ſit, & lævius, verſus apicem verò ſcabrum magis, & verrucoſis veluti nodis tumi-

dum.

dum. Sic quidem sese terminat αἰπολογία, cui instituendæ ansam dedit ipsa Tua doctissima de *Animali Septentrionalium Magno* Cornigero Dissertatio, nondum tamen finem Epistolæ pono, tacturus aliud porrò phænomenon non minus rarum, quod huic Cervæ Cornigeræ contigit. Replebant Vterum ossicula spongiosæ levitatis albida, quæ etiamnum mecum asservo, unde colligo, embryonem secundo vel tertio circiter mense vitam ante amisisse, quàm in vitales prodierit auras, & ipsam Cornigeram matrem dubio procul non parùm torsisse, ijsque circiter symptomatibus afflixisse, quæ ex fœtu in Utero mortuo matribus contingere solent, quamvis læta semper discurrerit, & nec mortem nec morbum inde passa fuerit. Huc facit Observatio Clar. Dn. *D. Joh. Baptista Wenckh, de Muliere, quæ existente in Utero ossiculorum congerie ex emortuo fœtu relicta, denuò bis concepit, feliciterq; peperit*, inserta *Ephem. Germ. Dec.* III. *Ann.* IV. *obs.* 87. Hisce, quæ subducto probè supercilio evolvi merentur, utpote exactiori examine digna, nunc autem ob temporis angustiam impolita, nec ullam limam passa transmitto, contentus Vale, φίλτατων χάριν, & amare perge

Totum Tuum

Dabam Tiguri 14. *Calend. Maij st. v.*

D. JOH. JAC. SCHEUCHZER,
N. C. Acarnan.

Iamne

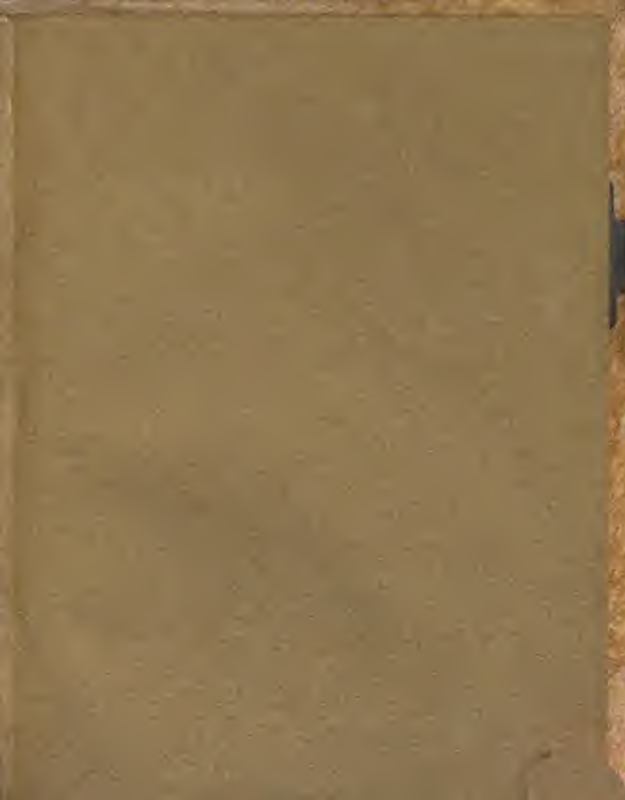

Amne Tuum Nomen non Balthica littora tantùm,
Vnde Tibi primæ laudis origo venit,
Sed Rhenum resonare doces, & Rauraca Pindi
Culmina, non uno cognitus ante loco.
O Decus, ô nostræ Spes jam matura Lubecæ,
Digne Tuâ Patriâ, Stemmate digne Tuô!
Fama Tui dudum servit GENITORIS honori,
Debet Ei multas cultior orbis opes,
Qui nova Doctorum dum colligit acta Virorum,
Illustrat calamô scripta aliena suô.
Æmula Tu soboles paria his moliris, AMICE,
Dum Naturalem colligis Historiam.
Testis in Arctois celebris regionibus ALCE,
De qua jam studiô multa sagace doces,
Et simul egregio certamine scripta tuendo,
Inde refers meritis digna brabea Tuis.
Nescio cui primùm nunc gratuler; anne PARENTI,
Cujus in hoc Nato sic revirescit honos?
An, quia vivit, AVO, celebri nostræ Vrbis Atlanti,
Cui parit hæc rarâ gaudia sorte Nepos?
An PATRIÆ, toties quod ab unâ Stirpe, Domoque
Aucta sibi decora & multiplicata videt?
Anne Tibi potius, Juvenis Clarissime, cujus
Impletur titulis fama subinde novis?
Imò (quid ambiguum est?) ego gratulor omnibus æquè,
Perpetuumque hoc sit omnibus, opto, Decus.
Floreat in Patriâ florente PARENTIS AVIQVE
Gloria, Vita, Salus, quin &, AMICE, Tua.
Succedant sic cuncta Tibi, Tuque Ipse propages
Nomine cum Patrio nomen in orbe Tuum.

Hæc Nobilissimo Dn. Respondenti, *Fautori & Amico suo prorsus singulari in perpetuum amicitiæ monumentum posuit*

C. F. FABRICIVS, Basedovio-Megapolitanus.

F I N I S.

1065 4

XLV

